

JOSEPH M. MARSHALL III.

HLEDĚT DO SLUNCE A TÁNČIT

Moudrost lakotských indiánů

HLEDĚT
DO SLUNCE
 A TANČIT

HLEDĚT
DO SLUNCE
 A TANČIT

Moudrost lakotských indiánů

Joseph M. Marshall III.

Nalad'te si inspirativní, duchovně orientované internetové rádio
www.hayhouseradio.com

Hledět do slunce a tančit

Joseph M. Marshall III.

Z anglického originálu *Returning to the Lakota Way*
přeložil Jaroslav Veis

Odpovědná redaktorka Veronika Maxová

Návrh obálky Charles McStravick

Grafická úprava a sazba Art D, www.art-d.com

Elektronické formáty připravil Art D, www.art-d.com

Vydalo nakladatelství Synergie Publishing SE

www.synergiepublishing.com

Elektronické vydání první

Copyright © 2013 by Joseph M. Marshall III

Translation Copyright © 2016 Synergie Publishing SE

Originally published in 2013 by Hay House Inc. USA

ISBN 978-80-7370-313-4

Mé ženě

Connii Westové Marshallové

2. května 1949 – 14. února 2013

Bezmezně jsi mě milovala,

a tím jsi můj život zušlechtila a dala mu smysl.

Ukázala jsi mi cestu do hlubin autorova srdce.

Ze všeho nejvíc jsi mě však naučila, jak být dobrým člověkem.

Za to vše a ještě mnohé další tě budu navždy milovat.

O B S A H

- Kapitola 1 -

DAR TÍCHA - 9

- Kapitola 2 -

VLK A HAVRAN - 39

- Kapitola 3 -

JAK IKTÓMI LÉTAL - 59

- Kapitola 4 -

VELCÍ - 79

- Kapitola 5 -

PONAUČENÍ OD SARANČETE - 99

- Kapitola 6 -

CESTA - 121

- Kapitola 7 -

MUŽ, KTERÝ VYRÁBĚL ŠTÍTY - 159

- Kapitola 8 -

LOVEC - 185

- Epilog -

POKROUČENÁ HŮL - 199

- Kapitola 1 -

DAR TÍCHA

Když se život Toho, který kráčí sám chýlil ke konci, kdekdo se ho ptal, jak dokázal být tolik let moudrým náčelníkem dbajícím o ostatní. Vždy odpovídal, že díky babičce. Samozřejmě že ti, kdo mu tu otázku kladli, jeho babičku nikdy nespatriili, protože zemřela, když byl ještě mladý. A tak mu nezbylo, než jim vyprávět příběh drobné a tiché ženy, která na něj měla tak mocný vliv. Začínal vždy tím, že když byl malý kluk, říkalo se mu Louda a jeho babičce Šedá tráva.

Všichni a všechno, co na Velkých prériích žilo, muselo být silné, jinak by nepřežilo. V létě tam panovala nesmírná horka a zimy byly tuhé a nemilosrdné. Všechny druhy rostlin, každý strom a keř, každíčký tvor, ať létal, plaval, plazil se nebo chodil po čtyřech či po dvou, se tu musel umět vypořádat se způsobem i vrtochy babičky Země. Dvounozí – tedy lidé – na tom nebyli jinak.

Živili se lovem a sběrem. Lovili zvířata, jejichž těla jim poskytovala potravu, a tím i sílu, a z kůží si stavěli příbytky, kde mohli pohodlně přebývat, a z kostí si vyráběli zbraně a nářadí. Sbírali ovoce a zeleninu, které rostly na pláních podél řek a potoků, a jedli hlízy, bobule, divoké obilí a různé byliny. Dvounohým se tu žilo dobře. Avšak stejně jako pro jiné obyvatele těchto krajů i pro ně platilo, že život je tu tvrdý.

Když bylo Loudovi deset, vzala mu matku a otce velká povodeň. Jeli tehdy navštívit matčiny rodiče do vzdálené osady a Loudu nechali doma s dědečkem a babičkou, u nichž pak už zůstal. Příští zimu však rodinu postihla další tragédie. Loudův dědeček, dobrý a moudrý člověk, si na lovu zlomil nohu. Lovil sám a pomoc byla daleko, takže umrzl. Dlouhá léta, až do Loudových dvaceti, kdy se oženil, žili spolu sami, jen on a babička.

Bylo mu dvanáct, když během jedné velmi kruté zimy, kdy zvěře bylo pomálu, prokázal, jak vytrvalý a zručný je lovec. Putoval tehdy dlouhé dny v krutém mrazu a sněhu dosahujícím vysoko nad kolena, až objevil malé stádo bizonů. Něco takového nedokázali ani dospělí lovci z osady. Zvířat bylo dost, aby jejich maso zachránilo osadu před hladem, a umožnilo tak jejím obyvatelům přečkat zimu. Uspěl tenkrát jen proto, že se řídil radami své babičky.

Šedá tráva si už dávno předtím všimla, že její vnuk je tichý a ve srovnání s jinými dětmi a mladými lidmi jakoby zakřiknutý. Věděla také proč. Život k němu byl nemilosrdný a donutil ho o spoustě věcí hodně přemýšlet. Někteří dospělí dokonce soudili, že je až příliš tichý, a uvažovali, jestli není takový proto, že má tak tragický osud. Stará žena však byla ráda, že chlapec moc nemluví. Věděla, že samotou vyhledává proto, že v ní nalézá klid. Konec konců své si vytrpěli oba. I když v osadě i dalších vesnicích kolem dokola měli příbuzné, povinnosti a těžkosti všedních dnů museli stejně nést jen společnými silami. Když tedy před ní někdo zavedl řeč na to, že chlapec je až moc tichý a samotářský, a bylo jedno, zda to říká z obav nebo jako výtku, přijímala to jen se zdvořilým úsměvem. Měla za sebou dlouhý a těžký život, takže dobře věděla, jak hojivou moc má právě ticho. A pokud šlo o Loudu, ten své babičce ve všem důvěřoval.

Chlapec s babičkou to vůbec neměli snadné, a tak není divu, že si byli bližší, než by byli za jiných okolností. Během velmi krátké doby ztratila rodina tři členy a to zanechalo v obou hlubokou ránu. Mnozí lidé by se v takové situaci vzdali veškerých nadějí nebo i strávili zbytek života truchlením. Jenže téhle staré ženě

ztráty naopak přidaly další smysl života, a vlastně víc než jeden. Musela znovu začít fungovat nejen jako rodič, ale také jako učitelka a vycvičit chlapce ve všem, co by mu jinak vštěpovali jeho otec a dědeček.

Stejně jako ostatní ženy z osady i Šedá tráva věděla, co všechno musí umět lovec a bojovník – obě tyto role musel zvládnout každý muž, pokud měla osada a její obyvatelé přežít. Její manžel i syn tyto své povinnosti hrdě plnili. Takže také pro ni, která nikdy nevycházela na lov ani na válečnou stezku, bylo obojí součástí života. Co víc, v tváři svého vnuka spatřovala podobu svého muže i syna a to jí pomáhalo snášet tíhu života a vyrovnat se s ní.

Pro lidi z prérií nebylo hmotné bohatství důležité. S každým ročním obdobím se stěhovali a všechno, co měli, si vždycky brali sebou. Nebylo tedy moudré vlastnit víc než absolutně nezbytné věci. Všechno ostatní by bylo pro lidi i pro psy zátěží. Právě psi totiž pokaždé, když se osada stěhovala, táhli na vlečných tyčích většinu majetku. A tak se význam každého člověka měřil nikoli tím, co vlastnil, ale skutky, které vykonal v zájmu ostatních.

Tohle všechno a mnoho dalšího musela stará žena svého vnuka naučit. Když pak došlo na to, jak se zdokonalit v dovednostech, které bude potřebovat jako lovec a bojovník, požádala muže, které znala a kterým důvěřovala, aby se chlapcovými učiteli stali oni.

Roky ubíhaly a obyvatelé osady sledovali, jak se z chlapce stává klidný a zdvořilý mladík, a věděli, že zásluhu na tom má jeho babička. Časem se o Loudovi začalo mluvit jako o „synu své babičky“. Tahle přezdívka leckoho donutila, aby se podrbl za ušima a srovnal si v hlavě, co vlastně to znamená. Když jim to pak došlo, věděli taky, že stará žena s chlapcem dokázali změnit tragédii v pevný vztah, který jim mnozí mohli jen závidět.

Mnoha lidem ale taky připadalo, že Loudu neustále pronásleduje obava ze dne, kdy jeho babička zemře, jako zemřeli jeho rodiče a dědeček. Uvědomovala si to dobře i Šedá tráva a věděla, že až ten den přijde, a to se nevyhnutelně stane, musí na to být připraven. Rozhodla se proto, že ho naučí, jak se vyrovnat se dvěma velkými úzkostmi, jež pronásledují každého – se strachem

z tmy a ze smrti. Chtěla k tomu využít další skutečnosti života, kterou mnozí lidé obvykle přehlížejí, a to ticha, protože její vnuk byl zvyklý trávit v tichu spoustu času.

Řekla si, že nejlepší bude, když se její lekce stanou součástí obyčejných denních událostí. Každý den byl samozřejmě plný jak neočekávaných, tak úplně běžných okamžiků. A vždycky také hrozilo nějaké nebezpečí. Jedním z důvodů bylo i počasí: třebaže se jeho vývoj dal během ročních dob předvídat, mohlo se také každou chvíli zvrtnout. Jiné nebezpečí hrozilo od zvířat, z nichž nejnebezpečnější byli medvědi a velké žlutohnědé pumy. O medvědech se vědělo, že lidi ani nepronásledují, ani neštvoú, velké kočkovité šelmy to však čas od času dělaly. Na prériích bylo možné narazit i na menší tvory, které bylo lepší nepřehlédnout, například na chřestýše s jejich jedovými zuby.

Hrozby velké i malé, tvorové nebezpeční i mírumilovní, to vše patřilo k životu na velkých prostorách prérií táhnoucích se, kam oko dohlédlo. Něco z toho bylo srozumitelné a dalo se snadno pochopit, něco ne. Šedá tráva byla odhodlaná seznámit vnuka se všemi skutečnostmi kolem, ať už byly viditelné, nebo ne. Zvláště ráda k tomu využívala obyčejných vycházek po kraji, který měl tolik co říct každému, kdo věděl, jak a z čeho se může poučit.

Jednoho hezkého letního dne, když Loudovi bylo asi čtrnáct let, navrhla mu Šedá tráva, aby se šli projít. „Můj vnuku, pojďme se zítra někam vypravit,“ řekla mu. „Mělo by být hezky, nemá být vítr a nemá ani přšet. Vyrazíme hned za úsvitu.“

Louda byl už tou dobou statný chlapec, skoro muž, na tyhle vycházky s babičkou však chodil pořád rád. Lidé žijící na prériích své osady často stěhovali, zejména v létě a na podzim, a tak jejich výlety často vedly jinými končinami, než kudy chodili ještě nedávno. Mnohdy přitom objevovali úplně nové stezky a Louda si vždycky uvědomoval, jak podstatné ty procházky pro něj jsou a jak moc musí vše, co mu přinesou, uchovat v paměti.

Tuhle cestu naplánovala babička zvláště pečlivě. Nabálla spoustu jídla, naplnila měchy na vodu a nenápadně Loudovi navrhla, aby si připravil oštěp, luk a šípy. Zrána, kdy se osada ještě

sotva probouzela, Šedá tráva s vnukem, doprovázení svým nejlepším psem, už přebrodili nedaleký potok a zamířili na sever. V plánu měla opsat velký kruh kolem osady. Cílem bylo projít nejrůznějšími typy krajiny tak, aby za to její staré kosti nezaplately příliš vysokou daň.

Stoupali pozvolným svahem přímo na sever od osady až na vrchol kopce, který se tyčil nad nevelkým údolím. Narazili tam na dvojici mladíků, kteří tu strávili noc na hlídce. Šedá tráva k nim zamířila a podělila se s nimi o trochu jídla, které měli sebou. Při pohledu z vrcholu každý okamžitě pochopil, proč náčelník postavil hlídku právě sem. Jako na dlani pod nimi ležela osada a zároveň bylo vidět kolem dokola, takže se nikdo nemohl nepozorovaně přiblížit.

Nebyl to ale pořád ten úžasný pohled, který chtěla Šedá tráva vnukovi ukázat. Zastavili se a stará žena chlapci řekla, aby jen naslouchal. Někde daleko na východě kdosi bušil do malých bubínků, zdálo se Loudovi. Po chvíli si uvědomil, že to jsou housěři, kteří se právě pustili do tance, kterým lákali samice. Za potokem se dali do zpěvu ptáci a vítali nový den. Ze všeho nejvíc byly slyšet dva z nich: zpěvné cvrlikání skřivana a zvonivý zpěv červenokřídlého kosa. Zpoza vzdálenějších kopců se ozývalo dálkou tlumené, avšak pořád silné bučení bizonů. Vysoko nad hlavou pronikavě křičel jestřáb, jeden z velkých nebeských lovců. Žádný z těch hlasů nebyl silný, ale nesené slabým větrem rozeznávaly trávu a listí stromů.

Šedá tráva zamířila z kopce dolů směrem k východu. Zamávala mladíkům na hlídce a holí ze střeškového dřeva si klesala cestu vpřed. Dopoledne ubíhalo, a když dorazili k ostrůvku vysokých keřů, zastavili se, aby si ve stínu jednoho z nich odpočinuli. Šedá tráva věděla, že trsy bobulí, jež na keřích rostly, sladké ještě nejsou, a ani ptáci si jich nevšíмали. „Měsíc musí projít dvakrát úplňkem, než dozrají,“ řekla. „Pak se do nich jako první pustí ptáci.“

Před polednem už směřovali přímo na východ od osady, skryté teď za několika vrcholy. Znovu se zastavili, tentokrát ve stínu

vysokého bavlíkového topolu. Nebyl to jediný topol podél potoka, ale byl nejvyšší, s nejmohutnější korunou a spoustou větví porostlých hustým listovím. Pro Šedou trávu nebylo důležité jen to, že strom byl velký. Chtěla, aby vnuk zaslechl jeho hlas.

Připomínal měkké a chvějivé chřestění. Spoustu lidí ten hlas uklidňoval a stará žena patřila mezi ně. Byl tichý a možná i proto píseň, kterou zpíval, konejšila zejména staré lidi.

„V létě, kdy zemřel tvůj dědeček, mi útěchu poskytoval zrovna takový strom,“ řekla chlapci. „Truchlila jsem u pohřebního lešení a plakala jsem, dokud mi stačily slzy. Cestou zpátky do osady jsem se právě u něj zastavila. Vál mírný vánek jako teď a jeho listy zpívaly. Zdálo se mi, že ten strom pláče se mnou, že se spolu dělíme o náš bol. Vždycky, když jako teď zaslechnu jeho píseň, vzpomenu si na tvého dědečka.“

Seděli pak, ani jeden z nich dlouho nepromluvil a nechali strom, aby jim zpíval. Louda už slyšel píseň topolu mnohokrát, avšak teď pro něj získala nový význam. Už napořád bude mít topoly rád právě pro to, co znamenaly pro jeho babičku.

Trochu pojedli, posbírali své věci a obrátili kroky k jihozápadu. Jejich pes, silný a statný kříženec kojota a vlka, se jako vždy držel poblíž. Šedá tráva zamýšlela dojít k dalšímu lesíku, jednomu z mnoha, které lemovaly oba břehy potoka klikatícího se do daleka směrem k jihozápadu a směřujícího k jejich osadě. Když k lesíku dorazili, stálo už slunce vysoko na západě a začalo putovat dolů, aby se setkalo s obzorem.

Šedá tráva v tom lesíku byla už mnohokrát, chodila sem trhat nejrůznější bobule. Střemchy a další keře, hojně zavlažované vodou potoka, jich rodily spousty. Teď sem však vnuka nevedla jen za stromy, keři a jejich plody.

Ukázala mu spoustu malých kruhů vyskládaných z kamenů podél koryta potoka – ve vysoké trávě se tu skrývala prastará ohniště. Téměř kolem každého z nich se povalovaly velké kosti. V chlapci vyvolávaly zvědavost, zvlášť když je pes začal očichávat.

„Čí jsou to kosti?“ chtěl Louda vědět.

„Bizoní,“ odpověděla babička a ukázala na vysoký strmý svah nad nimi. „Vidíš ten sráz? Je vyšší než šest mužů. Směrem k jihu se nad ním do daleka táhne dlouhá louka sevřená dvěma horskými hřebety. Lovci po ní přihnali stádo až ke srázu a pod ním už čekali další a na bizony, kteří padali dolů, se vrhali s noži, aby je dorazili. Hned na břehu pak maso rozdělili a omyli v potoce. Vždycky se tam zdrželi několik dnů, aby oslavili úlovek a vydělali kůže.“

„Dnes už se tak ale neloví,“ připomněl jí chlapec.

„Dřív ano. Takhle lovili naši předkové, kteří tu žili dávno před námi. Na tohle místo mě přivedl tvůj dědeček. Chodil sem rád, protože říkal, že tu potkává minulost.“

„Jak staré jsou ty kosti?“ zeptal se Louda.

„Nikdo neví, kolik let tu leží, a myslím, že ani nikdo nepamatuje, jak dávno to bylo,“ řekla.

„To musí být hodně dlouho.“

„Tvůj dědeček říkal, že když tu někdo zůstal a párkrát přešpal, zaslechl jejich hlasy. Hlasy těch, kdo tu lovili bizony.“

Louda se rozhlížel po ohništích a kolem dokola rozházených kostech. Poznával žebra, kosti z běhů i ty z vysokých buvolích hřbetů. „Jednou se sem vrátím,“ řekl, „a možná ty hlasy taky uslyším.“

Chvilí odpočívali a Šedá tráva si chladila unavené nohy ve studené vodě potoka. Nabídla taky trochu jídla duchům lovců, kteří tu kdysi žili. Když pak slunce pokleslo, vydali se dál.

Těsně před západem slunce dorazili, jak plánovala, na malou loučku ohraničenou ze tří stran nízkými vrcholky. Místo připomínalo mísu, které někdo rozbil východní okraj.

Svahy na jihu, na západě a na severu byly porostlé nízkou trávou a vysokými trsy juky. Nebyly tam žádné stromy ani keře. Chlapec a stará žena se zastavili, aby si ve stínu pod západním svahem odpočinuli.

Zničehonic se jich zmocnil pocit, že jsou se svým psem jedinými tvory na Zemi. Osadu, i když ležela nedaleko, nebylo vidět ani slyšet. Možná tam štěkali psi, smály se a křičely děti, ale neslyšeli

nic. Všude panovalo klidné ticho, bez jediného zvuku. V naprostém bezvětrí se nepohnulo ani stéblo trávy. Takové chvíle jsou vzácné, na prériích je vždy něco v pohybu.

Louda si uvědomil, jak moc se mu tohle místo uprostřed zastíněné rokliny líbí. I pes tu seděl bez hnutí.

„Jsou chvíle a místa, kdy všechno ztichne,“ řekla téměř šeptem babička. „Jako by to místo samo bylo tichem,“ pokračovala. „Jsou to dobrá místa a neměli bychom se jich bát. Tak jako bychom se neměli bát ticha.“

„K čemu takové místo je?“ zeptal se Louda.

„K čemu si budeš přát,“ odpověděla. „Na takovém místě se může něco odehrát. Můžeš si na ně přivést další lidi. Často se probouzím uprostřed noci a vše kolem je klidné. Všichni spí, dokonce i psi. Všude panuje ticho. Někteří lidé se v takových okamžicích cítí osamělí a nemají ten pocit rádi. O mně to neplatí – mám to ráda, protože v tu chvíli ke mně přichází tvůj dědeček a rozmlouváme spolu. I tvůj otec přichází.“

„Taky se mi to stalo,“ připustil chlapec. „Už jsem zažil takové ticho.“

„Vím to,“ řekla Šedá tráva. „A je to dobře. Tohle místo,“ ukázala na louku a vrcholy kolem, „to je jeden ze způsobů ticha. Zdejší ticho přichází z vnějšku, je to ticho světa. Někdy, když se octneme na tom správném místě, ztichne celý svět. Veškerá zvířata, všichni ptáci, dokonce všechen hmyz ztiší svůj hlas. Ztichne vánek. Babička Země odpočívá a zavládne mír.“

Stará žena se odmlčela a položila prst na rty jako na znamení, aby vše kolem ztichlo. I cvrček bzikající slabounce v dáli umlkl.

Později, když už byl Louda dospělý, si takových okamžiků všiml – hlubokého ticha a pocitu míru, který pak zavládl. Avšak právě tahle chvíle, kdy seděl na louce vedle babičky, byla první a navždy mu utkvěla v paměti.

„Také srdce Babičky Země tepe,“ pokračovala Šedá tráva tichým a klidným hlasem. „Tyhle okamžiky nastávají mezi dvěma jeho údery. Když budeš vědět, kde máš v tu chvíli být, taky to ticho uslyšíš.“

Přes spoustu kopců a luk, odkudsi zdaleka, k nim jemný vánek donesl tlumený hlas jelena. Pak chvíle pominula, ale Loudovi v paměti zůstala.

„Existuje ještě jeden druh ticha, který dokážeš vytvořit kdykoli,“ řekla stařenka vnukovi. „A myslím, že už víš jak.“

Chlapec přikývl. „Řekl bych, že vím.“

„Je to prostor vnitřního ticha, místo, které v sobě má nebo může mít každý z nás,“ řekla. „Můžeme do něj vejít kdykoli a zůstat v něm, jak dlouho chceme.“

Louda si potichoučku oddechl. Báł se, že na tohle místo se vydává jen on. Jako kdyby věděla, na co zrovna myslí, Šedá tráva jen mávla rukou.

„Není to místo, kde žijeme,“ řekla varovně. „Jen se kolem sebe rozhlédni, my žijeme tady, kudy se ubírá naše životní pouť. A právě naše vnitřní ticho nám na té pouti může pomáhat. Víš jak?“

Louda si nebyl jistý. „Asi nevím.“

„Poznala jsem, že spousta lidí se bojí tří věcí – smrti, tmy a ticha. Myslím, že jsme se s tím už narodili. Ale můžeme tomu porozumět, když se budeme snažit objevit, co ty věci doopravdy znamenají. Ticho je způsob, jak pochopit obě zbývající, je spojeno se smrtí i s tmou. V tichu je cosi neznámého, stejně jako ve smrti. A v tichu se také cosi ukrývá, podobně jako některé věci ukrývá tma.“

Natáhla malou, věkem zkroucenou ruku a zlehka se dotkla vnukovy hrudi. „Tady je to místo ticha,“ řekla. „Je v každém z nás, avšak ne každý tam vstoupí. Hodně často je to jen místo, kam se dá uniknout před zlem nebo se ukrýt v těžkých časech. Chci ti ale ukázat, že je to něco víc než pouhé útočiště. Může to být místo síly, protože odtud můžeš čelit smutku i bolesti srdce, hněvu i pocitu osamění, jak sám chceš – protože to místo patří tobě. Jen tobě. Můžeš se tam ukrýt, ale může se stát i vrcholem podobným tomu, z kterého hlídka střeží osadu. Vrcholu, kde sám můžeš stát na stráži a vzdorovat odtud všemu, ať je to strach, pochyby o sobě nebo výsměch – prostě všemu.“

Pro mě to je místo, kde otevírám svou mysl a hledám to podstatné. Nejdřív jsem ale musela najít naprosté ticho, a abych

to dokázala, musela jsem vypudit z mysli všechno ostatní. To ticho otevírá duši myšlenkám a také duchům, kteří patří k naší životní pouti. Ze všeho nejvíc pak Stvořiteli, té síle, která stojí za vším. Nic se ti však nezjeví, když budeš mít strach nebo se nedokážeš otevřít. To ticho uvnitř je jednou z cest, kterou do nás takové síly vůbec můžou vstoupit. S jeho pomocí začneš chápat, v čem spočívá tvá životní pout. Možná pochopíš, že smrt je nezpochybnitelná realita, protože jí nelze uniknout. Možná pochopíš, že to zlé se snaží skrývat ve tmě, ale když to víš, posílí tě to.

Do ticha se také uchyluju, když vysílám své myšlenky a svá přání, když se modlím. Myšlenkám, přáním a modlitbám dává ticho sílu dorazit tam, kam mají, jako když za klidného dne vystřelíš šíp. Nefouká žádný vítr, který by ho zanesl stranou. Nic z toho, co vychází z tvého prostoru ticha, se neodchýlí, kam by nemělo.

Dvě věci však musíš mít vždy na paměti: tvé vnitřní ticho není místo, kde se máš ukrývat před světem, je to naopak místo, kde musíš se ctí čelit sám sobě. Když tohle budeš mít na paměti, dostane se ti poznání a tvůj duch bude sílit a sílit.“

Stará žena si povzdechla. „Já vím, na někoho, kdo je na světě jen čtrnáct let, je toho trochu moc. Mysli na to, co jsem ti řekla, a zapamatuj si má slova – těm, kdo dokážou uklidnit bouři života tím, že umí využít ticha, bude život přinášet jen samé dobré věci.“

Ještě než se soumrak proměnil v noc, dorazili Louda s babičkou a se psem zpět do osady. Chlapec si babiččiny rady dobře zapamatoval a často na ten den i na všechno, co mu tehdy řekla, vzpomínal.

Na podzim a v zimě toho roku přišla na Loudu řada a začal spolu s ostatními chlapci strážit osadu před nepřáteli a nebezpečím. Následujícího roku už doprovázel bojovníky na výzvědách. Nastal čas, aby se sám vydal na cestu bojovníka a stal se ochráncem lidí. V té době byl už také zdatným lovcem. Dokázal zajistit, aby jeho babička ani jiní starší lidé neměli hlad. Šedá tráva ho pozorovala a byla na něj hrdá.

Když mu táhlo na šestnáctý rok, střetl se Louda poprvé v boji s nepřítelem. Šedá tráva na tuto chvíli čekala a byla ráda, že se s tím nikdy nevychloubal. Byl v tom podobný svému otci i dědečkovi. Pak se domluvila se staršími, že uspořádá slavnost pro celou vesnici, a nejstaršího z mužů požádala, aby oznámil, že její vnuk bude nosit jméno svého děda: Ten, který chodí sám.

Roky ubíhaly a Ten, který chodí sám plnil odpovědnou roli – podílel se na zásobování vesnice a její ochraně. Tíha dlouhého života začala jeho babičku víc a víc zmáhat. Poprvé v životě jí teď mladý muž viděl bojovat s těmi nejjednoduššími věcmi. Vstát z postele nebo ze židle už pro ni nebylo nic jednoduchého. Chodila stále pomaleji a dříví na topení unesla stále méně. Když se na něco chtěla podívat, musela si to přiložit blízko k očím. Vlasy jí bělely pramen po prameni a její copy připomínaly sněžné řetízky. Stejně tak byly stále zřetelnější brázdý v její tváři – hluboké vrásky jako by symbolizovaly všechny stezky, které prochodila.

Čím byla jeho babička starší, tím víc se projevovala síla charakteru Toho, který chodí sám. Když se uložila ke spánku, vypravil se nasbírat dřevo na topení, aby se nemusela tak moc namáhat. Čas od času jí uvařil, zejména když přinesl čerstvé maso. Dával pozor, aby měla hůl vždycky po ruce, doprovázel ji a trpělivě se přizpůsoboval její pomalé chůzi. Když se osada stěhovala, poprosil ostatní ženy, aby pomohly babičce rozložit vlgvam a sbalit si věci. Když se vypravil na lov, vždycky někoho požádal, aby na ni dohlédl.

Když byl na světě devatenáct let, začal se dvořit dceři z dobré rodiny ze sousední osady a získal si její přízeň. Následujícího jara se s ní oženil. Pak se vzepřel tradicím a neodstěhoval se do osady své ženy. Rudokřídlá viděla, jak vřelý je manželův vztah k babičce, a respektovala ho. Svůj nový vlgvam vztyčili hned vedle jejího a mladá žena se pro Šedou trávu stala dcerou, kterou nikdy neměla.

Následující zimu pak Šedá tráva přestávala unášet tíhu let, po které byla na světě. Den za dnem byla křehčí a na jaře už neměla ani sílu překonat vzdálenost k místu, kam se osada stěhovala.

Ten, který chodí sám i Rudokřídla zůstali spolu s ní na starém místě a s nimi i dva z jejich přátel, kteří nechtěli, aby rodina byla bez ochrany. Své vlgvamy jen přesunuli do údolí chráněného hustým stromovím. Ten, který chodí sám s Rudokřídrou se snažili, aby stařenka měla to největší pohodlí.

Čas trávili nasloucháním příběhům, které vyprávěla stále slabším a tišším hlasem. Snažili se, aby nedali najevo žal z toho, že její oči jsou stále matnější. Jednoho slunečného odpoledne, kdy se větve bavlíkových topolů, rozechvívané svěžím vánkem, daly do tichého zpěvu, vydechla naposledy.

Ten, který chodí sám vybral chráněnou úžlabinu ve svahu uprostřed prstence jasanů. Tam vztyčili na čtyřech kůlech lešení, na které uložili její drobné tělo zabalené v oděvu z jemně vydělané jelení kůže.

Podle zvyků svého lidu si Ten, který chodí sám zkrátil vlasy, aby dal najevo, že nad babiččiným odchodem truchlí. Příští rok, když nadešel měsíc černých telat, uspořádali se ženou hostinu a pozvali celou vesnici, aby s nimi na babiččinu počest pojedli. Říkalo se tomu osvobození ducha – od té doby nikdo nesměl nahlas pronést její jméno, aby jí v cestě do světa duchů nic nebránilo.

Krátce potom, co Šedá tráva umřela, donesla se od lidu žijícího daleko na jihu a mluvícího jiným jazykem zvláštní zvěst. Byla o podivném zvířeti – je velké a má na každé noze jedno kulaté kopyto, ne několik paznehtů jako bizon nebo jelen. Prý je téměř tak vysoké jako bizon a má velkou hlavu bez rohů nebo paroží. Nemá pařáty ani tesáky a ani oči lovce. Nikdo takové zvíře neznal a těžko se dalo uvěřit, že může existovat.

Uběhlo několik let a ty pověsti neustávaly. Pocestní, kteří tvrdili, že zvíře viděli živé, nakreslili do písku, jak vypadalo. Podivný tvor dokázal podobně jako psi žít s lidmi a nosit náklady. Někteří lidé mu proto říkali větší pes.

Lid Toho, který chodí sám stejně jako dřív putoval po prérii a nejméně jednou za rok svou osadu přestěhoval. Každé léto se několik osad sestěhovalo dohromady a vytvořilo celé město.

Na podzim vztyčili jehlanovité vıgvamy poblíž stezek, kterými putovali bizoni. Podzimní lovy byly důležité, na jejich úspěchu záleželo, jestli se spížírny naplní masem a bude jak přežit dlouhou a studenou přerıjní zimu.

Ten, který chodí sám byl už statný a tichý muž, který vždy jednal uvážlivě. Byl velice dobrý lovec a zvyky zvířat i stezky, po nichž lovná zvíř putovala, znal jako nikdo jiný. Nebylo divu, že ho starší osady požádali, aby se postavil lovcům do čela. Říká se, že v dobách, kdy byl nejvíc při síle, nezůstala osada v zimě nikdy o hladu. Právě on ukázal mladým mužům, jak v zimě lovit bizony. Museli se naučit chodit ve sněžnicích z tvrdého dřeva, které jim umožňovaly najít je v hlubokém sněhu nebo je zahnat do sněhem zasypaných strží a struh. Bizoni byli v hlubokém sněhu zranitelnější, nemohli k úniku před lovci využít své rychlosti a k ničemu jim nebyla ani jejich velká síla. Lovci se sněžnicemi na nohou se po sněhu pohybovali mnohem obratněji.

Jeden přítel se Toho, který chodí sám zeptal, jak přišel na nápad lovit v hlubokém sněhu na sněžnicích. Odpověď zněla trochu záhadně.

„Čekal na mě v tom tichu,“ řekl.

Se svou ženou Rudokřídrou měli dvě dcery. Pár jeho přátel bylo trochu zklamáno za něj, i když to nedávali najevo. Každý muž přece stojí víc o syny, kteří budou pokračovat v jeho životním díle. On sám však nikomu neprozradil, že se modlil, aby měl dcery. Věřil, že svět potřebuje víc takových žen, jako byla jeho žena, jeho matka a jeho babička. Byl si s tím tak jistý, že první dceru pojmenoval Šedá tráva po babičce a druhou pak Modrý stonek po mamince.

Svým klidem i rozvážným jednáním byl Ten, který chodí sám známý stejně jako svou loveckou obratností. Nebylo nic neobvyklého, když se vydal na lov sám. V tichu uvnitř sebe dokázal nalézt mír podobně jako jeho babička. Vycházel jen se svým nejoblíbenějším psem, našel si úkryt a strávil v něm den i víc v tichém osamění, v úniku do svého vnitřního ticha a rozjímání o životě. To bylo místo, kde nacházel sílu, tříbil si rozum a docházel

k osvětlení, jak ho to učila babička. Osamělé cesty ho vedly často až na samé hranice území jeho lidu. Jednoho dne dorazil k řece, která ho ohraničovala z jihu, když pes náhle zavětril cizí pach.

Mezi vrkami stálo velké zvíře, které nikdy před tím na vlastní oči nespatriil, avšak znal ho z těch jednoduchých kreseb. Zvíře, kterému někteří lidé říkali větší pes.

Jeho pes se šedočernou srstí bojovně napřímil uši a temně zavrčel. Pokud Ten, který chodí sám věděl, v okolních osadách žádný větší pes nežil. Instinkt ostražitěho lovce a bojovníka mu velel, aby se i se psem ukryl mezi keři. Značnou část odpoledne se sotva pohnuli a jen pozorovali to zvláštní zvíře, která stálo s hlavou skloněnou k zemi a jen čas od času švihlo dlouhým ocasem, aby odehnalo mouchy. Nakonec se Ten, který chodí sám rozhodl, že si zvíře prohlédne zblízka, a pomalu se k němu vydal.

Nevěděl o zvířeti vůbec nic, jen to, co se o něm říkalo: že je silné a neživí se lovem. Když se přiblížili, viděl, že má statné tělo a je vysoké, skoro jako jelen. Čas od času uškublo zpod nohou trávu, z čehož Ten, který chodí sám usoudil, že se jí živí stejně jako bizoni, jeleni a vidlorozi. Když se přiblížili na vzdálenost, kam by dohodil kamenem, zvíře si jich všimlo a nemotorně popoběhlo pryč, jako kdyby bylo zraněné. V tu chvíli si Ten, který chodí sám všiml, že má kolem kotníku přední nohy uvázanou šňůru.

Šňůru musel někdo splést, to bylo jasné. Ten, který chodí sám si připravil luk. Pes znovu zavrčel a on se tím jen ujistil, že nepřítel je nablízku. Byl, avšak už bez známek života. Kolem zápěstí měl uvázaný druhý konec šňůry, a proto zvíře stálo na místě. Netrvalo dlouho a Ten, který chodí sám poznal, že mrtvého muže uštkl chřestýš. Všiml si také, že si přiložil na nohu obklad a pokoušel se jed z rány vysát.

Podle oděvu Ten, který chodí sám poznal, že mrtvý pochází z kmene žijícího daleko jižním směrem, s jehož bojovníky se občas střetli. Pohřbil ho a zbraně, které našel, položil do mělkého hrobu vedle něj. Ten muž byl nepochybně něčí syn, možná i manžel a otec. Byl dost odvážný, aby se vydal na cestu na nepřátelské

území. Právě z těch důvodů mu Ten, který chodí sám projevil úctu a důstojně ho pohřbil.

Větší pes však byl něco jiného. Opatrně mu uvolnil provaz z kotníku, přestože netušil, co udělá. Zvíře ani jeho pes kupodivu neprojevovali známky vzájemného nepřátelství, jen zvědavost.

Měl v úmyslu zvíře jednoduše pustit na svobodu, a byl proto překvapený, když se vydalo za ním. Zpočátku si myslel, že ho časem opustí a půjde po svém, avšak nestalo se tak. Samice – alespoň vše naznačovalo, že je to samice – se držela těsně v jeho stopách. To, že mezi ní a jeho psem nebyla žádná nevraživost, vypadalo docela přirozeně. Co víc, pes jako by se na ni díval s porozuměním a stejně reagovala ona na jeho štěkání.

Pokud mohl Ten, který chodí sám rozpoznat, majitel o většího psa dobře pečoval a to, že zvíře neprojevovalo strach, bylo patrně důsledkem této péče. Šňůru, s níž ho našel, vzal sebou, a tak si zvíře, když se utábořili na noc, mohl připoutat k sobě. Nemýlil se, když odhadoval, že je na to zvyklé. Klidně se začalo popásat všude, kam až mu šňůra dovolovala.

Zvíře mělo kolem krku hned za čelistmi a hrdlem uvázanou ještě jednu šňůru. Nedovedl si představit, k čemu slouží, avšak když po ní opatrně sáhl a zatáhl za ni, zvíře zareagovalo. Bylo zřejmé, že někdo je naučil cosi, o čem Ten, který chodí sám nic neví. Rozhodl se však, že by zvíře za tu šňůru mohl vést podobně, jako vodí psa za šňůru uvázanou kolem krku, a hned ráno to vyzkoušel. Dlouhou šňůru svázal s tou, kterou mělo zvíře kolem krku, lehce za ni zatáhl a zvíře k jeho spokojenosti klidně vykročilo za ním.

Zpočátku Ten, který chodí sám ani neuvažoval o tom, co to může přinést, když se větší pes stane součástí jeho života a života vesnice. Povědomí o tom, k čemu je lidé žijící na jihu využívali, bylo jen omezené. Přirozeně však předpokládal, že větší pes by mohl zvládnout mnohem víc než pes obyčejný. Takové zvíře muselo při stěhování vesnice určitě utáhnout hned několik svnutých rohoží a kůží, z nichž se stavěly vigvamy, a ne jen jednu.